

Mora se nastaviti sa proširenjem; ali ga treba prilagoditi

Dimitrij Rupel

S obzirom na to koliko je nesigurna budućnost ustavnog dokumenta, ovi momenti su krucijalni u stvaranju Evropske unije. Proces integracije na najvišem političkom nivou, visi u vazduhu, dok su mišljenja o brzini kao i o stepenu procesa integracije, podeljena.

Nisam zabrinut da će proces integracije biti trajno usporen. Naprotiv Evropa je sve snažnija. Samo prošle godine Evropa se proširila od petnaest do dvadeset pet članica. Veliki prasak proširenja dao je novo, inter-operativno tržište, tako što je integrisao 74 miliona novih korisnika u Uniju.

Važno je ipak da, dok razmatramo načine da se pokrenemo sa ove tačke, imamo na umu tri kritične tangente EU: naše građane i njihove impresije, proces integracije i proces proširenja.

Uključenje naših građana u proces EU je nešto što ne možemo jednostavno ignorisati. EU neće funkcionisati na duge staze ako EU institucije budu birokratizovane umesto demokratizovane.

Drugo, moramo ostati posvećeni proširenju. Zabrinut sam zbog poruke koju šaljemo onima koji žele da pristupe EU. Posebno sam zabrinut zbog anti-reformskih i anti-demokratskih sila u balkanskim državama, gde će radikali i nacionalisti iskoristiti priliku da neodgovorno šire strahove među populacijom da je budućnost EU samo iluzija. Ovo sigurno neće biti prvi put da izvesne političke grupacije baziraju svoju strategiju protiv reformi i demokratije na anti-EU platformi.

Iz tog razloga, od vitalnog je značaja da iskoristimo sledeći EU samit da ponovo potvrdimo posvećenost procesu proširenja i da pošaljemo pozitivan signal balkanskim državama – kao i Turskoj- da su one pogodne za članstvo u EU. Kao gest dobre volje mogli bi da se dogovorimo oko modifikovanja viznog režima za potencijalne države kandidate, olakšamo putne restrikcije za studente i poslovne ljude. Teško je imati kredibilitet i propovedati o evropskom snu, a ne dozvoliti pojedincima posebno studentima da ga iskuse.

Ipak moramo sagledati i skepticizam oko proširenja unutar same Evrope. Posle onoga što se desilo u Francuskoj i Holandiji, prosto je nemoguće pretendovati da se naša javnost i delovi elite čvrsto zauzimaju za proširenje. Jer to nije tako.

Da bi proširenje ponovo dobilo smisao, potrebna nam je nova formula proširenja koja će popuniti jaz između onih koji su za i onih koji su protiv proširenja unutar Evrope. Proširenje mora imati stratešku svrhu a ne inertnu putanju. Sada to znači da se proširenje mora prilagoditi procesu konsolidacije i integracije.

U tom svetlu, predlažem da ponovo razmislimo o procesu pred pristupanja. Po mom mišljenju nije se pokazao dovoljno ubedljiv i efektivan. Predlažem da se proces pred pristupanja zameni putem direktnog pristupanja, ali da se u isto vreme ugovori i produžetak perioda prilagođavanja – odnosno da EU ponudi svim balkanskim državama pregovaranje o članstvu što ranije ali da u isto vreme postavi uslov da EU zakoni moraju biti ne samo implementirani nego u upotrebi bar nekoliko godina pre nego što kandidatura preraste u članstvo. Ovaj novi koncept ne bi bio isključivo za Balkan, ali pre nego što se Evropa politički obaveže - kao što je to uradila na Samitu u Solunu – to članstvo bi zaista postalo strateški cilj.

Drugo, put direktnog pristupanja ne bi doneo znatnije povećanje pomoći iako ja smatram da zapadno balkanskim državama treba dati neku vrstu podrške 2007 kao što je data Rumuniji i Bugarskoj 1997. Kratkoročno pritisak ostaje na zapadno balkanskim zemljama da dovedu u red potrebne strukture kako bi mogle da imaju koristi od bilo kakve dodatne pomoći.

Ovo nije idealno rešenje, ali nudi mogući kompromis između proširenja i integracije.

Na kraju ne zaboravimo da EU proširenje ide ruku pod ruku sa NATO proširenjem. Možda je zato sada pravo vreme da se počnu pripreme za NATO samit 2006 sa ciljem da to bude samit o proširenju. Članstvo u NATOu bez sumnje nudi slične garancije kao i članstvo u EU, što bi pomoglo da se smiri skepticizam širom balkanske regije a u isto vreme novi korak NATOa pomoći će EU da ostane na putu sopstvenog proširenja.

Dimitrij Rupel je ministar spoljnih poslova Republike Slovenije, i ovogodišnji predsedavajući OEBSa